

POSTANOWIENIE

Dnia 25 stycznia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik (przewodniczący)

SSN Halina Kiriło

SSN Maciej Pacuda (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania Z. T.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych
o wyrównanie świadczenia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 25 stycznia 2016 r.,
zażalenia odwołującego się na postanowienie Sądu Apelacyjnego
z dnia 3 lutego 2015 r.,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych postanowieniem z dnia 3 lutego 2015 r. odrzucił złożoną przez ubezpieczonego Z. T. skargę o wznowienie postępowania zakończoną prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 22 listopada 2011 r. oraz poprzedzającym go wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z dnia 6 maja 2011 r.

Sąd Apelacyjny zauważył, że ubezpieczony wskazał jako podstawę prawną wznowienia postępowania art. 403 § 2 k.p.c., który dotyczy sytuacji, gdy fakty w dacie wydania orzeczenia są stronie nieznane i pozostają dla niej niedostępne, natomiast jako podstawę faktyczną powołał dokument w postaci pisma KRUS z dnia 30 czerwca 2014 r., w którym stwierdzono, że organ ten jako instytucja

przejmująca dane dotyczące rolników opłacających składki na ubezpieczenie rolnicze nie otrzymała z Urzędu Gminy Ś. ani z ZUS dokumentacji potwierdzającej okresy ubezpieczeniowe skarżącego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, w sprawie było jednak bezsporne, że ubezpieczony był w posiadaniu informacji o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu rolników w latach 1977-1988 i to zarówno w chwili składania wniosku o przyznanie świadczenia emerytalnego (to jest w 1995 r.), jak też w okresie późniejszym. Okoliczność tę zgłosił natomiast w ZUS dopiero w 2009 r., występując z wnioskiem o przeliczenie świadczenia i ponowne ustalenie jego wysokości. Okoliczności te wyraźnie wskazują więc, że pismo KRUS z dnia 30 czerwca 2014 r. nie jest nowym dowodem w sprawie w rozumieniu art. 403 § 2 k.p.c., bowiem nie istniało przed prawomocnym zakończeniem sprawy (tj. przed dniem 22 listopada 2012 r.), ale co najistotniejsze, dotyczy ono okoliczności, które były znane sądom obu instancji w toku rozstrzygania sprawy. Także z przesłuchania ubezpieczonego wynika, że w momencie składania wniosku o świadczenie emerytalne, miał on wiedzę o tym, że w latach 1977-1988 opłacał składki na Fundusz Emerytalny Rolników, a jedynie nie zdawał sobie sprawy, że okoliczność tę musi przedstawić Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych, błędnie uznając, że jest ona znana organowi rentowemu z urzędu.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, z powyższego jednoznacznie wynika, iż powołany dowód nie mógł mieć wpływu na wynik sprawy, a więc ubezpieczony nie mógł opierać skargi o wznowienie postępowania na podstawie określonej w art. 403 § 2 k.p.c., która w rzeczywistości nie występowała.

Ubezpieczony Z.T. wniósł do Sądu Najwyższego zażalenie na postanowienie Sądu Apelacyjnego z dnia 3 lutego 2015 r., zaskarżając to postanowienie w całości i zarzucając mu naruszenie art. 403 § 2 k.p.c., przez błędne przyjęcie, iż pismo KRUS z dnia 30 czerwca 2014 r. nie jest nowym dowodem i nie prowadzi do wykrycia takich okoliczności faktycznych, które mogły mieć wpływ na wynik sprawy zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 22 listopada 2011 r.

Powołując się na tak sformułowany zarzut, żalący się wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania

Sądowi Apelacyjnemu oraz o zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W ocenie żalącego się, wydane orzeczenie, z uwagi na rażące naruszenie art. 403 § 2 k.p.c., nie może się ostać. Zgodnie z obecnie panującym w doktrynie poglądem „wykrycie” środków dowodowych, z których strona nie mogła skorzystać w postępowaniu, odnosi się bowiem nie tylko do dowodów wówczas istniejących, lecz nieznanymi stronom, ale także dowodów, których w czasie poprzedniego postępowania nie można było powołać. Dokument KRUS z dnia 30 czerwca 2014 r, jest zaś dokumentem, z którego, co niewątpliwie, żalący się nie mógł skorzystać w prawomocnie zakończonym postępowaniu i który zawiera informacje dotyczące okoliczności, które pozostają w związku przyczynowym z wynikiem sprawy. Z przedmiotowego dokumentu - pisma KRUS - wynika bowiem wprost, iż w dokumentacja dotycząca okresów, w jakich żalący się podlegał ubezpieczeniu społecznemu dla rolników, wpłynęła do wymienionego organu dopiero po zakończeniu sprawy toczącej się przed Sądem Okręgowym, a następnie przed Sądem Apelacyjnym. Nadto, z uwagi na powyższe, w 1995 r. (a więc w momencie składania przez żalącego się wniosku o stwierdzenie nabycia praw do świadczenia emerytalnego) nie było możliwe wydanie mu „zaświadczenia o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu dla rolników, okresów zaliczenia oraz wysokości opłaconych składek”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wstępnie Sąd Najwyższy uznaje za konieczne przypomnieć, że zgodnie z art. 399 § 1 k.p.c. można żądać wznowienia postępowania, które zostało zakończone prawomocnym wyrokiem, a na podstawie określonej w art. 401¹ k.p.c. również w razie zakończenia go postanowieniem (art. 399 § 2 k.p.c.), jednakże tylko w wypadkach przewidzianych w dziale VI Kodeksu postępowania cywilnego. Wynika to stąd, iż skarga o wznowienie postępowania jest nadzwyczajnym środkiem pozwalającym na wzruszenie prawomocnych orzeczeń sądowych, korzystających co do zasady z powagi rzeczy osądzonej (vide: art. 366 k.p.c.) i wiążących nie tylko strony postępowania i sąd, który wydał to orzeczenie, ale

również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby (art. 365 § 1 k.p.c.). Dlatego skarga o wznowienie postępowania musi podlegać szczególnym rygorom, zarówno w zakresie formy, jak i treści (zawartości). Jak bowiem trafnie stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 17 lipca 2006 r., I PK 5/06 (Wokanda 2006 nr 11, poz. 33), skarga o wznowienie postępowania nie jest narzędziem służącym zapewnianiu jednolitości orzeczeń, nawet w sprawach o roszczenia oparte na jednakowych podstawach faktycznych i prawnych. Możliwość ponownego rozpoznania prawomocnie zakończonej sprawy na skutek skargi o wznowienie postępowania otwiera się tylko wówczas, gdy zaistnieje jedna z ustawowych podstaw wymienionych w Kodeksie postępowania cywilnego.

Stosownie do art. 409 k.p.c., skarga o wznowienie postępowania powinna czynić zadość warunkom pozwu oraz zawierać oznaczenie zaskarżonego orzeczenia, podstawę wznowienia i jej uzasadnienie, okoliczności stwierdzające zachowanie terminu do wniesienia skargi oraz wnioski o uchylenie lub zmianę zaskarżonego orzeczenia. Sąd właściwy do rozpoznania skargi w pierwszej kolejności dokonuje oceny, czy wymienione wymogi formalne skargi zostały spełnione, a następnie na podstawie art. 410 § 1 k.p.c. odrzuca ją, jeżeli została wniesiona po upływie przepisanej terminu, była niedopuszczalna lub nieoparta na ustawowej podstawie. Warunkiem możliwości rozpatrywania zasadności skargi jest przy tym łączne spełnienie wszystkich warunków wskazanych w cytowanym przepisie. Brak nawet jednego z nich sprawia zaś, że rozpatrywanie sprawy nie jest możliwe. Dlatego też stwierdzenie braku choćby jednego z tych warunków powoduje odrzucenie skargi.

Ustawowe podstawy wznowienia postępowania zostały wymienione w art. 401 k.p.c., art. 401¹ k.p.c. oraz art. 403 k.p.c., przy czym pierwszy z tych przepisów wskazuje na przypadki nieważności postępowania, drugi na niekonstytucyjność aktu prawnego będącego podstawą orzeczenia stwierdzoną orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego, trzeci natomiast na tzw. właściwe przyczyny restytucyjne, z których dwie pierwsze są związane z oparciem zaskarżonego wyroku na dokumencie podrobionym lub przerobionym albo na skazującym wyroku karnym, następnie uchylonym oraz na uzyskaniu owego wyroku za pomocą

przestępstwa, a kolejne z późniejszym wykryciem prawomocnego wyroku dotyczącego tego samego stosunku prawnego albo takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu.

Żalący się jako podstawę zaskarżenia wskazał naruszenie przez Sąd Apelacyjny podstawy wznowienia postępowania, o której mowa w art. 403 § 2 k.p.c. Trzeba zatem stwierdzić, że przepis ten kładzie nacisk na to, iż wykrycie wymienionych w nim okoliczności faktycznych lub środków dowodowych musi być późniejsze, co oznacza, że musi do niego dojść po uprawomocnieniu się wyroku, a więc w sytuacji, w której powoływanie się na okoliczności faktyczne lub środki dowodowe było już niemożliwe. Wykrycie należy z kolei rozumieć jako dowiedzenie się o istnieniu tych okoliczności lub środków dowodowych w zakresie umożliwiającym powoływanie się na nie. Owe okoliczności i środki dowodowe, aby zostać wykryte, muszą jednakże (co wymaga szczególnego podkreślenia) istnieć w sensie obiektywnym już w czasie trwania postępowania zakończonego zaskarżonym wyrokiem. Jak stwierdził bowiem Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 21 lutego 1969 r., III PZP 63/68 (OSNC 1969 nr 12, poz. 208), środek dowodowy, który powstał po uprawomocnieniu się wyroku, nie stanowi podstawy wznowienia postępowania przewidzianej w art. 403 § 2 k.p.c. Analogiczne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w postanowieniach z dnia 13 października 2005 r., IV CZ 96/05 oraz z dnia 10 lutego 2006 r., I PZ 33/05 (OSNP 2007 nr 3-4, poz. 48), przy czym w pierwszym z wymienionych orzeczeń Sąd Najwyższy dodał także, iż w świetle art. 403 § 2 k.p.c. możliwość powoływania nowych faktów i dowodów jest ograniczona jedynie do tych okoliczności i środków dowodowych, które istniały już w okresie trwania zakończonego postępowania. W postanowieniu z dnia 16 maja 2008 r., III CZ 20/08 (LEX nr 420807) Sąd Najwyższy wyjaśnił natomiast, iż w art. 403 § 2 k.p.c. chodzi o późniejsze wykrycie faktów i dowodów dla strony nie tylko nieznanych w toku poprzedniego postępowania, lecz których także nie mogła znać, choć istniały już w toku tego postępowania, ale nie były objęte materiałem sprawy. Dodać w tym miejscu wypada, że z końcowego zwrotu art. 403 § 2 k.p.c. wynika nadto, że „wykrycie” odnosi się do okoliczności i dowodów w poprzednim postępowaniu w ogóle

nieujawnionych i wtedy nieujawnialnych, bo nieznanymi stronom. Strona może więc powołać się na nie jedynie wówczas, gdy nie mogła z nich skorzystać przed rozstrzygnięciem, albowiem wymieniony przepis obejmuje wyłącznie fakty nieujawnialne albo stronie nieznanne i dla niej niedostępne. Fakty natomiast ujawnialne, czyli te, które strona powinna znać, tj. miała możliwość dostępu do nich, nie są objęte hipotezą tego przepisu (por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 11 kwietnia 2008 r., I ACa 172/08, OSA 2009 nr 5, poz. 60 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2005 r., III CZP 134/04, LEX nr 151652). Nie można również oprzeć skargi o wznowienie postępowania na rzekomym „wykryciu” okoliczności faktycznej i środka dowodowego znanych stronie, a pominiętych przez Sąd drugiej instancji na podstawie art. 381 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 2007 r., II UZ 3/07, OSNP 2008 nr 11-12, poz. 178). Niezależnie od poglądów zawartych w przedstawionych orzeczeniach, które Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym zażalenie ubezpieczonego w pełni podziela, należy dodatkowo zauważyć, że w postanowieniu z dnia 10 stycznia 1977 r., I CO 5/76, Sąd Najwyższy wyjaśnił wprost, iż nie stanowi podstawy wznowienia postępowania według art. 403 § 2 k.p.c. opinia biegłego sporządzona w innej sprawie po prawomocnym zakończeniu procesu, którego wznowienia dotyczy skarga o wznowienie postępowania. Z kolei, w postanowieniu z dnia 12 listopada 1998 r., II UKN 306/98 (OSNP-wkł. 1999 nr 3, poz. 3) Sąd Najwyższy stwierdził, że orzeczenie lekarskie, które zostało wydane po dacie uprawomocnienia się wyroku, nie stanowi podstawy wznowienia postępowania przewidzianej w art. 403 § 2 k.p.c. Również w postanowieniu z dnia 20 kwietnia 2000 r., II UKN 167/00 (PPiPS 2001 nr 6, poz. 70) Sąd Najwyższy uznał, iż uzyskanie po prawomocnym zakończeniu sprawy nowego zaświadczenia lekarskiego nie jest ustawową podstawą wznowienia postępowania przewidzianą w art. 403 § 2 k.p.c. Analogiczne stanowisko zajmował Sąd Najwyższy także w nowszym orzecznictwie, którego przykładami mogą być postanowienia: z dnia 15 grudnia 2009 r., II PZ 24/09 (LEX nr 577836), czy też z dnia 19 marca 2010 r., II PZ 5/10 (LEX nr 583798).

Odnosząc przedstawione wyżej rozważania do stanu faktycznego charakterystycznego dla rozpoznawanej sprawy, Sąd Najwyższy stwierdza, że Sąd

Apelacyjny słusznie uznał, iż skarga żalącego się nie została oparta na ustawowej podstawie wznowienia dlatego, że dokument w postaci pisma Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddziału Regionalnego w K. z dnia 30 czerwca 2014 r., na którym (jako środka dowodowym) skarga została oparta, powstał po zakończeniu postępowania i uprawomocnieniu się zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 22 listopada 2011 r.

Ponadto, Sąd Najwyższy jest zdania, że ma rację Sąd Apelacyjny, uznając, iż okoliczności, które wynikają z tego dokumentu, nie mają cech nowości w rozumieniu art. 403 § 2 k.p.c., gdyż z całą pewnością były znane, zarówno żalącemu się, jak i sądom obu instancji w toku rozstrzygania sprawy w postępowaniu, którego wznowienia żalący się domaga. Już choćby z zeznań żalącego się wynika bowiem, że w momencie składania wniosku o świadczenie emerytalne, miał on wiedzę o tym, że w latach 1977-1988 opłacał składki na Fundusz Emerytalny Rolników, a jedynie nie zdawał sobie sprawy, że okoliczność tę musi przedstawić Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych, błędnie uznając, że jest ona znana temu organowi rentowemu z urzędu.

Wypada też dodać, że ZUS uzyskał dane dotyczące podlegania przez żalącego się ubezpieczeniu społecznemu rolników oraz opłacania przez niego składek na to ubezpieczenie dopiero po przedłożeniu mu pisma Urzędu Gminy w Świeszynie z dnia 3 grudnia 2009 r., które złożył sam żalący się. Również pismo Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddziału Regionalnego w K. z dnia 30 czerwca 2014 r. stanowiło efekt przedłożenia temu organowi przez żalącego się w dniu 2 sierpnia 2012 r. dokumentacji dotyczącej okresów podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, okresów podlegających zaliczeniu i wysokości opłaconych składek, której wcześniej ani Urząd Gminy Ś., ani ZUS nie przekazały do KRUS. Tym samym, w kontekście podstawy wznowienia postępowania z art. 403 § 2 k.p.c. z całą pewnością nie można mówić o spełnieniu warunku zaistnienia okoliczności „nieujawnionych i nieujawnialnych”. Wspomniane pismo KRUS wyjaśniało bowiem jedynie przyczyny niewiedzy tego organu co do okoliczności mających wpływ na wysokość świadczenia należnego żalącemu się, nie zawierało zaś żadnych nowych danych w tym zakresie, które można by uznać

za okoliczności faktyczne mogące mieć wpływ na wynik sprawy, a z których żalący się nie mógł skorzystać w postępowaniu, o którego wznowienie wnosił.

Kierując się wskazanymi wyżej motywami, Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że zażalenie ubezpieczonego nie było uzasadnione, albowiem jego skarga o wznowienie postępowania została wniesiona w okolicznościach, w których – jak trafne uznał Sąd drugiej instancji – wskazana w tej skardze podstawa prawna wznowienia postępowania w rzeczywistości nie występowała. W takiej natomiast sytuacji zaistniały warunki do zastosowania art. 410 § 1 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2005 r., IV CO 6/05).

Mając to na uwadze oraz opierając się na treści art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

kc